

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ, ШЛЯХИ І ЗАСОБИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ СТРАТЕГІЯМ БОРОТЬБИ З НАСЛІДКАМИ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Кузьміна А. В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
timoshenkoanastasia85@gmail.com*

Актуальність. У сучасному світі, де зміна клімату стала однією з найгостріших глобальних проблем, необхідність навчання молодого покоління стратегіям боротьби з її наслідками є надзвичайно актуальною. За даними ООН, наслідки зміни клімату вже відчужаються у всіх частинах світу і мають значний вплив на екосистеми, економіку та суспільство в цілому. У зв'язку з цим виникає потреба у впровадженні ефективного профільного навчання в старшій школі, яке підготувало б учнів до вирішення екологічних проблем та адаптації до нових кліматичних умов.

Метою даного дослідження є вивчення та визначення ефективних методик, напрямків та інструментів вдосконалення процесу профільного навчання в старшій школі для формування у старшокласників стійких компетенцій у боротьбі з наслідками зміни клімату. Зокрема, дослідження має на меті розробити рекомендації щодо вдосконалення навчального процесу, що допоможуть учням краще розуміти екологічні проблеми та сприятимуть їхній активній участі у вирішенні цих проблем на глобальному та локальному рівнях.

Методика й організація дослідження. Методика дослідження включала аналіз сучасних наукових джерел, міжнародного досвіду та національних програм навчання з екологічної освіти, зокрема у контексті зміни клімату.

Сучасні виклики, пов'язані зі зміною клімату, вимагають комплексного підходу до формування екологічних знань і навичок у молодого покоління. Старша школа, як важливий етап підготовки учнів до самостійного життя, повинна забезпечити формування стійких компетенцій у боротьбі з наслідками зміни клімату. Це дослідження спрямоване на визначення ефективних методик, напрямків та інструментів для вдосконалення процесу профільного навчання, що дозволять учням глибше розуміти екологічні проблеми та активно долучатися до їх вирішення.

Інтеграція екологічних тем у навчальні програми є одним з ключових напрямків вдосконалення профільного навчання. Екологічна освіта повинна стати невід'ємною частиною навчальних програм з таких предметів, як біологія, географія, хімія та фізика. Це дозволяє учням усвідомити комплексність екологічних проблем, їхній взаємозв'язок з іншими науками та можливі шляхи вирішення. Включення таких тем, як зміна клімату, збереження біорізноманіття, сталий розвиток, використання відновлюваних джерел енергії, сприятиме формуванню у старшокласників розуміння взаємозв'язку природних процесів та людської діяльності [4].

Практичні проекти та діяльність на місцевому рівні відіграють важливу роль у підготовці учнів до реального вирішення екологічних проблем. Участь у практичних проектах, що спрямовані на вирішення екологічних проблем їхніх громад, таких як заходи з енергоефективності, управління відходами, збереження водних ресурсів та озеленення територій, дозволяє учням застосовувати свої знання на практиці. Така діяльність підвищує їхню відповідальність за довкілля, формує лідерські навички та сприяє розвитку критичного мислення.

Використання інтерактивних методів навчання, таких як проєктне навчання, рольові ігри, дебати, симуляції та кейс-стаді, значно підвищує ефективність навчального процесу. Ці методи дозволяють учням відчути себе частиною процесу прийняття рішень, що стосуються зміни клімату, та розуміти, як їхні дії можуть вплинути на ситуацію на

глобальному рівні. Інтерактивні методи сприяють розвитку в учнів навичок командної роботи, комунікації та проблемного мислення.

Залучення до міжнародних проектів та програм дозволяє учням не лише вивчати досвід інших країн, але й долучатися до глобальної екологічної спільноти. Участь у міжнародних програмах, спрямованих на боротьбу зі зміною клімату, таких як програми ООН, Європейського Союзу чи інших міжнародних організацій, сприяє розвитку міжкультурної комунікації, розширенню кругозору та формуванню глобального мислення [1; 2].

Використання цифрових ресурсів та мультимедійних засобів розширює можливості навчання та надає учням доступ до актуальних наукових даних і результатів досліджень. Онлайн-курси, відеолекції, симуляції та інтерактивні навчальні платформи дозволяють учням глибше зануритися в тему зміни клімату, а також сприяють обміну досвідом з учнями з інших країн. Сучасні технології забезпечують доступ до останніх досягнень науки та дозволяють організовувати навчальний процес більш гнучко та ефективно.

Підвищення кваліфікації вчителів є важливим аспектом ефективного навчання. Вчителі повинні бути добре обізнані з екологічними проблемами та мати навички використання інноваційних методів навчання. Забезпечення постійного підвищення кваліфікації педагогів, зокрема через курси, семінари та тренінги з екологічних питань, дозволить їм актуалізувати зміст навчальних програм та використовувати інноваційні підходи у викладанні.

Створення міждисциплінарних навчальних програм є необхідним кроком для формування системного підходу до вирішення екологічних проблем. Зміна клімату є комплексною проблемою, що потребує залучення знань з різних дисциплін. Об'єднання таких предметів, як біологія, хімія, економіка, соціологія, у навчальні програми допоможе учням зрозуміти багатоаспектність проблеми зміни клімату та виробити системне мислення [3].

Запровадження екологічного моніторингу в навчальний процес дозволяє учням відчувати себе науковцями. Учні можуть бути залучені до моніторингу екологічного стану їхнього регіону, використовуючи наукові методи та обладнання. Це може включати вимірювання рівня забруднення повітря, якості води, зміни температурних показників тощо. Такі практичні заняття сприяють розвитку дослідницьких навичок та формуванню розуміння ролі науки у вирішенні екологічних проблем.

Співпраця з громадськими організаціями та місцевими ініціативами забезпечує активне залучення учнів до реальних екологічних проектів. Підтримка співпраці з місцевими екологічними організаціями, громадськими рухами та ініціативами сприяє розширенню кола знань учнів, отриманню практичного досвіду та розумінню значення спільної роботи у вирішенні глобальних екологічних проблем. Така співпраця дозволяє учням відчувати себе частиною місцевої та глобальної екологічної спільноти.

Виходячи з результатів дослідження, рекомендовано розробити інтегровані навчальні програми з урахуванням міждисциплінарних підходів до екологічної освіти, забезпечити ресурсну підтримку для організації практичних занять та проектів на місцевому рівні, розширити використання сучасних технологій та цифрових інструментів у навчанні, а також сприяти постійному підвищенню кваліфікації вчителів через тренінги та обмін досвідом. Крім того, важливо підтримувати участь учнів у міжнародних екологічних проектах та програмах [5; 6].

Ефективне навчання старшокласників стратегіям боротьби з наслідками зміни клімату вимагає комплексного підходу, що поєднує інтеграцію екологічних тем у навчальні програми, залучення учнів до практичних проектів, використання інтерактивних методів навчання, розвиток міжнародної співпраці та постійне підвищення кваліфікації вчителів. Такі підходи сприятимуть формуванню у молодого

покоління стійких компетенцій для активної участі у вирішенні екологічних проблем на локальному та глобальному рівнях.

Результати дослідження. Дослідження показало, що більшість сучасних підходів до профільного навчання екології в старшій школі зосереджуються на трьох основних напрямках: інтеграція теоретичних знань з екології та змін клімату у стандартні навчальні програми, практичні заняття та проекти, які спрямовані на підвищення обізнаності учнів про екологічні проблеми, а також використання інтерактивних методів навчання, таких як дебати, рольові ігри та симуляції.

Висновки. Отже, процес вдосконалення профільного навчання стратегіям боротьби з наслідками зміни клімату в старшій школі потребує комплексного підходу, що поєднує теоретичне навчання, практичні заняття та інтерактивні методи. Рекомендується розширювати освітні програми, додавати більше міждисциплінарних підходів та залучати учнів до реальних екологічних проектів. Також важливо підвищити кваліфікацію вчителів у галузі екології та кліматології, забезпечити їх сучасними навчальними матеріалами і засобами, а також залучати громадські організації та місцеві громади до освітніх процесів.

Література:

1. Алексеева С. Технологія формування індивідуальної освітньої траєкторії учнів профільної школи. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»):* електронний журнал. 2021. № 5(5). С. 58–68. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5\(5\)-58-68](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5(5)-58-68). URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729321>.

2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

3. Косянчук С. В. Інваріантні чинники модернізації освіти: соціальне спрямування педагогічних технологій в умовах профільного навчання. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи: матер.* Третьої міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань, 16–17 лют. 2018 р. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. С. 174–178. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710209>.

4. Косянчук С. В. Соціалізація та самовизначення особистості: апгрейдери процесу реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень: матер. II міжнар. наук.-практ. конф.*, м. Переяслав-Хмельницький, 21 берез. 2018 р. Київ: Талком, 2018. С. 138–141. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710382>.

5. Про деякі питання державних стандартів повної загальної освіти: Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n183>.

6. Попов Р. А. Комплексне застосування інноваційних і традиційних технологій навчання в освітній діяльності у вищій школі. *Інноваційна педагогіка.* 2019. Вип. 10. Т. 3. С. 170–174.

ЕКОЛОГІЧНІ ВИМІРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Лукаш Т. О.,

*здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти Полтавського національного
педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

Актуальність теми. Глобальна зміна клімату стала однією з найнагальніших проблем, до вирішення якої прикута увага людства. Наслідками, чого стали небезпечні погодні явища, негативні зміни погоди, повені, паводки, опади, вітри та посухи, що